

ANNIE
OOSTERBROEK-DUTSCHUN

De Eykenhof

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

Colofon

**Copyright © 2021 voor deze uitgave
Grote Letter Bibliotheek, Deventer**

Opmaak Nyvonco, Heerhugowaard

ISBN 9789036438490

NUR 344

Gedrukt op papier met FSC-certificaat

**Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of
openbaar gemaakt op welke wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
Uitgeverij Grote Letter Bibliotheek,
Postbus 583, 7400 AN Deventer**

**Deze uitgave kwam tot stand in samenwerking met
Uitgeverij Z&K in Utrecht, onderdeel van VBK Media
Copyright © 2021 Uitgeverij Zomer & Keuning**

Alle rechten voorbehouden

**Voor meer informatie of bestellen
www.boekenmetgroteletters.nl**

1

Reinder Eykenaar staat in de open deur van het bakhuis uit te zien in de stille avond.

De benen gekruist, de ene schouder gestut tegen de deurpost, rookt hij genietend zijn pijp. Hij zucht daar eens tussendoor, want de dag is zwaar geweest. Zwaar door het afmattende werk en door de hitte. Hij heeft samen met zijn broer Herman het hooi opgestoken en op de platte wagen gevlijd. Om beurten hebben ze gestoken en op de wagen gestaan, zoals ze dat gewend zijn.

Ze hebben goed weer gehad met maaien, met het keren en het opperen en nu met het binnenhalen. Ze mogen niet mopperen. Zo voorspoedig als het dit keer ging, gaat het niet altijd. Maar als de laatste vracht in de berg geborgen is, wat vanavond is gebeurd, voel je het wel in je botten.

Het gaat maar achter elkaar door, haasten, haasten, om de onweersbuien, die zeker op dit broeierige warme weer zullen volgen, voor te blijven.

Het is gelukt, maar ze zijn wel geradbraakt, al zal zijn vader, noch Herman dat ooit toegeven.

Hij is niet zo trots als die twee.

Als een mens zich dagen achtereen bijna kapot gewerkt heeft, mág hij dan moe zijn?

Vader is zeker bang dat Knelis de knecht of Wiecher de dagloner hem dan zullen minachten.

Knelis heeft het tegen hem gezegd, toen ze zich samen stonden te wassen bij de pomp: 'Ik ben blij dat 't binnen is. Man ik heb een gevoel of ik een pak op m'n falie heb gehad.'

'Anders ík wel,' heeft hij geantwoord.

Vader of Herman zouden dat niet gezegd hebben, alleen maar minachtend hebben gekeken. Daarom zegt ook niemand zoiets ooit tegen de boer of zijn oudste zoon.

Jantje Tromp, die ze er deze zomer bij hebben en die als duvelstoejager fungeert, ligt uitgeteld op de bleek. Het zou Reinder niets verwonderen als hij in slaap was gevallen zo gauw de kom koffie, die moeder hem aange-reikt heeft, leeg was.

Vader heeft hem veel te hard laten werken, het is nog maar een jong.

Hij zucht maar weer eens, maar nu niet van moeheid. Nu omdat hij er zichzelf op betrapt, dat hij weer vol wrok zit, tegenover vader en eigenlijk ook tegenover Herman.

Wat helpt het?

Ze zijn nu eenmaal zoals ze zijn, en kunnen dat zelf ook niet helpen. Men heeft zichzelf niet geschapen.

Maar dat is natuurlijk een dooddooener.

Als je aanleg hebt om hard en gevoelloos te zijn, of oneerlijke neigingen hebt, een trouweloze of een opschepper bent, mag je daar niet aan toegeven en het goed praten met de verontschuldiging, dat je nu eenmaal zo bent.

Ieder mens moet strijden tegen de verkeerde eigenschappen, ze onder ogen zien en ze berouwen en het goede, dat toch ook in ieder mens aanwezig is, een kans geven.

Het goede?

De dominee moest eens weten wat voor gedachten er door zijn hoofd gaan. Volgens hem is er niets, in ieder geval niet veel goeds in een mens.

Zondag had hij het nog weer gehoord: ‘... geneigd tot alle kwaad... verworpenen... Gode een stank in de neusgaten... voor eeuwig verdoemden...’ Dat waren de mensenkinderen. Zoals Paulus het had gezegd: ‘Het kwade dat ik niet wil, dat doe ik en het goede dat ik wil, doe ik niet.’

De dominee had gebulderd en zijn vuisten

dreigend geheven, om daarna met de vlakke handen een enorme slag op de preekstoel te geven, zodat die ervan schudde.

Maar er was wel een weg om de Here der Heirscharen gunstig te stemmen, om Gode welgevallig te zijn: berouw, boete, vroomheid, kuisheid. Gij zult en gij zult niet...

De wet en de geboden en de geboden en de wet... En de liefde?

De líéfde tot God en tot de naaste, die kwam er niet aan te pas.

Jezus en zijn zoenoffer kwamen er eigenlijk niet aan te pas.

En was liefde niet het eerste en het voor-naamste gebod?

Hoe komt hij toch aan die vreemde gedachten?

Omdat bij hen in huis zo bitter weinig van die liefde te merken is? Van de liefde tot God, noch tot de naaste?

O, zijn vader geeft aan de armen, aan de kerk. Hij staat meestal bovenaan de intekenlijsten als ze daarmee rondgaan en dan vult de boer van de Eykenhof een fors bedrag in.

Natuurlijk, dat ziet immers iedereen?

Als er ziekte is bij Wiecher, bij Knelis of bij Jantje Tromp, zal moeder de meid er heen stu-

ren met een pannetje soep en een worst.

Maar zélf gaan? Daar praktiseert ze niet over.

Dat een beetje belangstelling, een hartelijk woord van degene voor wie ze zich dag in dag uit kapot werken, zo oneindig goed zou doen, dat komt niet op bij zijn ouders,

Ze beschouwen de knechten als een minder soort volk, die nog blij mogen zijn dat de grote boer zo goedgunstig is om hen in dienst te nemen.

Ze verschaffen werk, betalen daar niet minder, maar ook niet meer voor dan een ander en zijn daarmee van alle verantwoordelijkheid af.

Rangen en standen zijn er altijd geweest. Die zijn door God ingesteld. De ene mens is nu eenmaal boven de ander geplaatst. Het geld, het land, het bezit dat ze hebben, is hun toebedeeld, ze voelen zich een uitverkoren groep.

Het kan toch immers ook niet anders?

Wat zou bijvoorbeeld de vader van Jantje met een bedrijf als de Eykenhof doen, áls hij het had?

Het zou binnen de kortst mogelijke tijd verwaarloosd en versloeberd, opgegeten en -gedronken zijn.

Als hij nú, van zijn karig loon al zo nu en

dan bezopen is, wat zou het dan worden, als hij géld had?

Dan zat hij de hele dag in de kroeg en zou er van werken niets meer komen.

En zijn kinderen? Die rabauwen? Die zouden alles vertesteweren.

Jantje is nog de beste van allemaal en de boer bij wie hij het vorig jaar heeft gewerkt, prees hem geweldig. Zei dat hij werken kon als een paard en beleefd en onderdanig was.

Daarom heeft vader hem genomen, dat moet hij juist hebben.

Maar anders...

Die andere boer had het met Jantje geprobeerd. Misschien omdat hij medelijden had of omdat het hem niet schelen kon uit wat voor nest een knechtje komt.

Vader had het nooit gewaagd.

Een jongen uit zó'n gezin?

Maar vader begrijpt niet dat Jantjes vader misschien van ellende naar de jeneverfles grijpt. Dat hij er soms niet meer tegen opgewassen is en voor een ogenblik vergetelheid zoekt in de roes die de drank hem geeft.

Dat die belhamels van jongens appels hebben gestolen en een keer toen de boerin, waar ze om een boterham kwamen vragen, even op

de geute was, een worst uit de wimme hebben gewipt, omdat ze honger hadden.

Hónger!

Wat weten zij en al die dikke boeren van honger af? Hoe het is te moeten leven op een paar sneden brood met smolt, terwijl je er wel acht of tien op kunt?

Hoe het voelt met een knagende maag naar bed te gaan? Niet in slaap te kunnen komen van de honger?

Hij heeft er, voor dat Jantje bij hen kwam, ook nooit aan gedacht. Zich er niet in verdiept.

Over de toestanden in de gezinnen van de armen wordt bij hen nooit gepraat.

Maar toen Jantje pas bij hen was, heeft hij gezien hoe hij stiekem een boterham in zijn broekzak frommelde. Waarom deed hij dat?

Hadden ze een hond, die ze toch niet helemaal genoeg eten konden geven?

Of was de tijd tussen de twee maaltijden hem te lang en was die snee bestemd voor tussendoor?

Dat leek hem bijna onmogelijk.

Het personeel krijgt goed, voedszaam eten. Bij de koffie kunnen ze nog een boterham krijgen en voor het melken wordt er ook gegeten.

Hij heeft aan Jantjes schuwe, angstige ma-

nier van doen gezien, dat hij zich betrapt wist. En toen hij een poosje later alleen met hem was en hij hem aankeek, stond het jong te trillen op zijn benen.

Toen hij vroeg: ‘Waarom stopte je die boterham in je zak, Jantje?’ was hij zo wit geworden als een dode en hij had gestotterd van angst en ellende.

‘Voor... voor m’n zusjes... ik... ik zal het nooit weer doen... zeg het alsjeblieft niet tegen de baas of tegen Herman... ik zweer het, het zal niet weer gebeuren.’

Toen hij zijn hand op Jantjes smalle schouder had gelegd, was die ineengekrompen.

Hij bedoelde het geruststellend, maar het werd anders uitgelegd... Ik zal het nooit weer doen,’ had hij nog eens gefluisterd, ‘als m’n vader het hoort, slaat hij me dood.’

‘Ik vertel het aan niemand... ik was alleen nieuwsgierig waaróm je die boterham wegmoffelde. Vinden je zusjes het brood van ons lekkerder dan dat bij je thuis?’

Och, hij wist wel dat het er in die arbeidersgezinnen niet zo rooskleurig uitzag. Er was vaak geen geld voor kleren en voor de nodige brandstof. Maar als de nood te hoog werd, ging men naar het armbestuur en kreeg men weer